

O'rta maktab o'quvchisi shaxsiy rivojlanishning musiqiy yo'li

Akobir Abdukarim o'g'li Soliyev
Buxoro psixologiya va xorijiy tillar instituti

Annotatsiya: Maqolada bolaning pedagogik salohiyatining ta'sirini turli darajada o'zlashtira olishini o'rganishga qaratiladi. Shaxsiy o'sishni oshirishning muhim vositalaridan biri, ayniqsa boshlang'ich maktab yoshida, shaxsiy rivojlanishni oshirishga xizmat qiladigan muhim pedagogik salohiyatni o'z ichiga olgan musiqiy va ijodiy faoliyat bo'lishi kerak. Tanlangan faoliyat turiga qarab, pedagogik salohiyatining ta'sirini turli darajada boshdan kechirishini hisobga olib pedagogik texnologiyalardan foydalanish orqaligina erishish mumkin. Tadqiqot muammosi maktab o'quvchilarining musiqiy va ijodiy faoliyat jarayonida shaxsiy o'sishini oshirishga yordam beradigan samarali pedagogik usullar va vositalar majmuasini amaliyot uchun nazariy jihatdan asoslashdan iborat ekanligi yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: tadqiqot muammosi, musiqa, pedagogik texnologiya, maktab o'quvchisi, pedagogik salohiyat, qo'shimcha ta'lim, musiqiy faoliyat

The musical path of personal development of a high school student

Akobir Abdukarim oglu Soliyev
Bukhara Institute of Psychology and Foreign Languages

Abstract: The article focuses on the study of the child's ability to absorb the influence of pedagogical potential at different levels. One of the important means of increasing personal growth, especially at the primary school age, should be musical and creative activities, which contain important pedagogical potential that serves to increase personal development. Depending on the chosen type of activity, it can be achieved only through the use of pedagogical technologies, taking into account that the influence of pedagogical potential is experienced at different levels. It is explained that the research problem consists in theoretically justifying for practice a set of effective pedagogical methods and tools that help to increase the personal growth of schoolchildren in the process of musical and creative activity.

Keywords: research problem, music, pedagogical technology, school student, pedagogical potential, additional education, musical activity

Musiqaga bo'lgan istak umumiy ta'limning musiqa sohasida to'liq qoniqishni yetkaza olmaydi. Qo'shimcha ta'lim, insonning o'zini o'zi rivojlantirish niyatini amalga oshirishga yordam beradigan pedagogik shart-sharoitlarni yaratib, bolaga o'zi xohlagan shaxs bo'lish, o'z shaxsiyatini prognozlash asosida o'z yo'lini yaratish erkinligini his qilish imkoniyatini beradi. ijodiy o'zini o'zi anglashning tanlangan sohasi. Tanlangan faoliyat turiga qarab, bola o'zining pedagogik salohiyatining ta'sirini turli darajada boshdan kechiradi. Shaxsiy o'sishni oshirishning muhim vositalaridan biri, ayniqsa boshlang'ich maktab yoshida, shaxsiy rivojlanishni oshirishga xizmat qiladigan muhim pedagogik salohiyatni o'z ichiga olgan musiqiy va ijodiy faoliyat bo'lishi mumkin. Tanlangan faoliyat turiga qarab, bola o'zining pedagogik salohiyatining ta'sirini turli darajada boshdan kechiradi. Shaxsiy o'sishni oshirishning muhim vositalaridan biri, ayniqsa boshlang'ich maktab yoshida, shaxsiy rivojlanishni oshirishga xizmat qiladigan muhim pedagogik salohiyatni o'z ichiga olgan musiqiy va ijodiy faoliyat bo'lishi mumkin. Shu bilan birga, psixologik-pedagogik adabiyotlarni, musiqiy psixologiya va pedagogika sohasidagi ishlarni tahlil qilish bizga quyidagilardan iborat qarama-qarshilikni aytishga imkon beradi: bir tomondan, kichik maktab o'quvchisining shaxsiy o'sishini oshirish muammosi. Gumanistik psixologiya va pedagogika nuqtai nazaridan yetarlicha ishlab chiqilmagan bo'lsa, bolalarni musiqiy ijodkorlik orqali rivojlantirishga bag'ishlangan tadqiqotlar juda kam, boshqa tomondan, qo'shimcha bolalarning amaliy faoliyatida ushbu muammoni hal qilishning yondashuvlari, usullari va vositalariga talab mavjud. ta'lim o'qituvchilari ko'paymoqda, chunki bu ta'limni insonparvarlashtirishning umumiy tendentsiyalari bilan belgilanadi.

Tadqiqot muammosi boshlang'ich maktab o'quvchilarining musiqiy va ijodiy faoliyat jarayonida shaxsiy o'sishini oshirishga yordam beradigan samarali pedagogik usullar va vositalar majmuasini amaliyot uchun nazariy jihatdan asoslashdan iborat.

Qiziqarli muammoni o'rganishning nazariy asoslari tadqiqotchilarning ongini har tomonlama hayajonlantirdi va uni turli pozitsiyalardan va turli jihatlardan, ham nazariy, ham amaliy jihatdan ko'rib chiqishning etarlicha keng qatlamini qamrab oldi. "Qiziqish" tushunchasining etimologiyasi uzoq tarixga ega. Shuni ta'kidlash kerakki, hozirgacha tadqiqotchilar bir ovozdan qarorga kelmaganlar, chunki ushbu muammo bo'yicha ularning nuqtai nazarlari ko'rib chiqilib, o'rganilib, bugungi kungacha ba'zi nizolar va kelishmovchiliklarga sabab bo'lmoqda.

Fanda bu tushuncha ikki toifaga bo'linadi: psixologik va pedagogik, garchi uni boshqa fanlar, masalan, falsafa, sotsiologiya, tibbiyot va boshqa ko'plab fanlar ham o'rganadi. Qiziqish muammosi psixologik-pedagogik adabiyotlarda ham xorijiy, ham mahalliy olimlar, psixologlar va amaliyotchi o'qituvchilar tomonidan keng va ko'p qirrali ko'rib chiqilgan va taqdim etilgan. Biz qiziqishni shakllantirish muammosining

barcha jihatlarini qamrab olishni maqsad qilganimiz yo'q, lekin to'xtab qolamiz va faqat "qiziqish" toifasini ifodalovchi zaif rivojlangan jihatlarini ko'rib chiqamiz.

Kichik maktab o'quvchilarining musiqiy va ijodiy faoliyatda shaxsiy o'sishini faollashtirish jarayonining mohiyatini ilmiy asoslash, ushbu jarayonni samarali pedagogik qo'llab-quvvatlash shartlarini aniqlash, shuningdek, ushbu muammoni maktabgacha ta'lim muassasalarida etarlicha yoritmaslik va ishlab chiqish zarurati. Bolalar uchun qo'shimcha ta'lim nazariyasi va amaliyoti tadqiqot mavzusini tanlashni belgilab berdi: "Kichik maktab o'quvchilarining musiqa va ijodiy faoliyatda shaxsiy o'sishini faollashtirish". Tadqiqot ob'ekti kichik maktab o'quvchilarini bolalar uchun qo'shimcha ta'lim tizimida o'qitishdir. Tadqiqot mavzusi kichik maktab o'quvchilarining musiqiy va ijodiy faoliyat jarayonida shaxsiy o'sishini faollashtirishdir.

Tadqiqot gipotezasi: Boshlang'ich maktab yoshida shaxsiy o'sishni faollashtirish shaxsning keyingi samarali o'zini-o'zi rivojlanishi uchun asosdir. Shaxsiy o'sishni eng muvaffaqiyatli faollashtirish qo'shimcha ta'lim tizimida amalga oshiriladi, chunki unda bolalarni tarbiyalash tartibga solinmagan faoliyat turlarini tanlash va o'zini o'zi erkin amalga oshirishga asoslangan. Musiqiy va ijodiy faoliyatda, shu jumladan rus xalq cholg'u asboblari orkestri doirasida bolalarni qo'shimcha ta'lim olish uchun ushbu imkoniyatlar musiqa asarlari kontekstida mavjud bo'lgan ma'naviyat g'oyalari va ijodiy ijro tajribasi, his-tuyg'ularni ko'tarish orqali amalga oshiriladi. o'z-o'zini rivojlantirishga bo'lgan ehtiyojni keltirib chiqaradigan bolalarning tajribasi va harakatlari.

Musiqiy va ijodiy faoliyat jarayonida kichik maktab o'quvchilarining shaxsiy o'sishini faollashtirish eng muvaffaqiyatli amalga oshiriladi, agar:

- o'quvchilar bilan pedagogik muloqot bolalarni tushunish, qabul qilish va qo'llab-quvvatlash sifatida quriladi;
- o'quv jarayonida o'quvchilarning aks ettirish qobiliyatini rivojlantiruvchi pedagogik usul va shakllardan foydalaniladi;
- har bir bolaning individual ijodi bolalar jamoasining jamoaviy ijodiga mos keladi.

Tadqiqotning uslubiy asosi quyidagilardan iborat edi: shaxsning o'z muallifi sifatidagi qoidalari; insonning o'zini o'zi anglash qobiliyati haqida; shaxsning o'zini o'zi yaratishi sifatida o'zini o'zi rivojlantirish haqida; erkinlik, ijodkorlik shaxsiy rivojlanish omillari sifatidagi qoidalar; shaxsiy o'sishning dialogik tabiati g'oyasi; shaxsning o'z hayotiy faoliyati va o'z-o'zini rivojlantirish sub'ekti sifatida shakllanishining psixologik tushunchalari; musiqiy psixologiya va musiqiy idrok psixologiyasining nazariy tamoyillari; estetik tarbiyaning pedagogik tushunchalari, shu jumladan musiqiy ijro va boshqalar orqali amalga oshiriladi.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi va nazariy ahamiyati quyidagilardan iborat:

- falsafa, psixologiya, pedagogika nazariyasida mavjud bo'lgan "shaxsiy o'sish" hodisasini tushunishga yondashuvlar o'rganildi va umumlashtirildi;

- "shaxsiy o'sish", "kichik maktab o'quvchisining shaxsiy o'sishini faollashtirish" tushunchalarining so'zlariga aniqlik kiritildi;

- bolalar uchun qo'shimcha ta'lim muassasasining rus xalq cholg'u asboblari orkestri faoliyati kontekstida "kichik maktab o'quvchisining shaxsiy o'sishini faollashtirish" tushunchasi kiritildi va asoslandi;

- boshlang'ich maktab o'quvchilarining musiqiy va ijodiy faoliyatda shaxsiy o'sishini faollashtirish bo'yicha kontseptual qoidalar to'plami ishlab chiqilgan, shu jumladan ushbu jarayonning muvaffaqiyati uchun omillar, shartlar, bolalarning jamoaviy o'sishini faollashtirish mezonlari, qonuniyatlari va tamoyillari. musiqiy va ijrochilik ijodi;

- bolalar uchun qo'shimcha ta'lim tizimida kichik maktab o'quvchilarini estetik tarbiyalash nazariyasiga hissa qo'shgan.

Ushbu ishning materiallari qo'shimcha ta'limning ommaviy amaliyotida qo'llanilishi mumkin, chunki ular kichik maktab o'quvchilarini estetik tarbiyalashning mazmuni, shakllari va usullarini ilmiy asoslash va tanlashga yordam beradi, ta'lim samaradorligini diagnostika qilish va baholashga xizmat qiladi. qo'shimcha ta'lim amaliyotida bolalarning shaxsiy o'sish holatini monitoring qilish, ishlab chiqilgan diagnostika usullari asosida o'quvchilarning shaxsiy o'sishiga ta'siri muvaffaqiyati nuqtai nazaridan jarayon.

Tadqiqotda olingan natijalar va xulosalarning ishonchliligi quyidagilar bilan ta'minlanadi: psixologik-pedagogik va uslubiy-texnologik tadqiqotlar natijalari asosida o'rganilayotgan faktik materialning rang-barangligi va to'liqligi;

haqiqiy pedagogik jarayon va musiqiy ijrochilik faoliyati sharoitida eksperimental tadqiqot o'tkazish;

pedagogik faktlarni to'plashda qo'shimcha usullardan foydalanish;

transformativ eksperimentning samaradorligini aniqlash uchun keng ko'lamli psixologik va pedagogik usullardan foydalanish.

Xulosa qilib shuni aytish kerakki, Musiqa va ijodiy faoliyat jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchisining shaxsiy o'sishini oshirish muvaffaqiyatining eng muhim sharti sifatida biz quyidagilarni ko'rib chiqamiz: musiqa faoliyatiga qiziqishni rivojlantirish, o'qituvchining o'quv faoliyatini amalga oshirishda bolaning mustaqilligini rag'batlantirish. , boshlang'ich maktab yoshidagi bolada hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish. Boshlang'ich maktab o'quvchilarining musiqiy va ijodiy faoliyatda shaxsiy o'sishini oshirish bo'yicha pedagogik sa'y-harakatlarning samaradorligi mezonlari quyidagilardan iborat: o'quvchilarning ijobiy o'zini o'zi qadrlashini oshirish, ularning fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, o'quvchilarning ijodiy salohiyatini oshirish. Boshlang'ich sinf o'quvchisining shaxsiy rivojlanishiga

pedagogik sharoitlarning ta'sirining samaradorligi aniq tabiiy bog'lanishlarni hisobga olish va ular asosida yaratilgan pedagogik tamoyillarga tayanish bilan belgilanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. КБ Холиков. Проблематика музыкальной эстетики как фактическая сторона повествования. *Science and Education* 3 (5), 1556-1561
2. КБ Холиков. Тяготение основа-основ в музыкальной композиции. *Scientific progress* 2 (4), 459-464
3. КБ Холиков. Вокальная культура как психологический феномен. *Актуальные вопросы психологии, педагогики, философии* 2 (11), 118-121
4. КБ Холиков. О принципе аддитивности для построения музыкальных произведения. *Science and Education* 4 (7), 384-389
5. КБ Холиков. Важнейшие полифонические формы многоголосных произведений. *Scientific progress* 2 (4), 557-562
6. КБ Холиков. Уровень и качество усвоения предмета музыки, закрепление памяти и способности учащихся. *Science and Education* 5 (2), 452-458
7. КБ Холиков. Обученность педагогике к освоению учащимися сложным способам деятельности. *Science and Education* 5 (2), 445-451
8. КБ Холиков. Обязанности миелина, о левом и правом пороге миелина. *Science and Education* 5 (2), 33-44
9. КБ Холиков. Эффективное действия сквалан-углеводород тритерпенового ряда и амаранта к заболеваниям рака, опухоли. *Science and Education* 5 (2), 27-32
10. КБ Холиков. Педагогическое корректирование психологической готовности ребенка к обучению фортепиано в музыкальной школе. *Science and Education* 4 (7), 332-337
11. КБ Холиков. Защитный уровень мозга при загрузке тренировочных занятиях и музыкального моделирование реальных произведениях. *Science and Education* 4 (7), 269-276
12. КБ Холиков. Прослушка классической музыки и воздействия аксонов к нервной системе психологического и образовательного процесса. *Science and Education* 4 (7), 142-153
13. КБ Холиков. Новые мышление инновационной деятельности по музыкальной культуры в вузах Узбекистана. *Science and Education* 4 (7), 121-129
14. К.Б. Холиков. Отличие музыкальной культуры от музыкального искусства в контексте эстетика. *Science and Education* 3 (5), 1562-1569.
15. КБ Холиков. Модели информационного влияния на музыку управления и противоборства. *Science and Education* 4 (7), 396-401

16. КБ Холиков. Измерение эмоции при разучивании музыки, функция компонентного процессного подхода психологического музыкального развития. *Science and Education* 4 (7), 240-247
17. КБ Холиков. Манера педагогической работы с детьми одарёнными возможностями. *Science and Education* 4 (7), 378-383
18. КБ Холиков. Внимания музыканта и узкое место захвата подавление повторения, сходство многовоксельного паттерна. *Science and Education* 4 (7), 182-188
19. КБ Холиков. Сравнение систематического принципа музыкально психологического формообразования в сложении музыки. *Science and Education* 4 (7), 232-239
20. КБ Холиков. Мозг и музыкальный разум, психологическая подготовка детей и взрослых к восприятию музыки. *Science and Education* 4 (7), 232-239
21. К.Б. Холиков. Музыка как релаксатор в работе мозга и ракурс ресурсов для решения музыкальных задач. *Science and Education*. 3 (3), 1026-1031.
22. КБ Холиков. Характеристика психологического анализа музыкальной формы, измерение ракурса музыкального мозга. *Science and Education* 4 (7), 214-222
23. КБ Холиков. Абстракция в представлении музыкально психологического нейровизуализации человека. *Science and Education* 4 (7), 252-259
24. КБ Холиков. Ответ на систему восприятия музыки и психологическая состояния музыканта. *Science and Education* 4 (7), 289-295
25. КБ Холиков. Проект волевого контроля музыканта и воспроизводимость музыкального произведения. *Science and Education* 4 (7), 189-197
26. КБ Холиков. Психика музыкальной культуры и связь функции головного мозга в музыкальном искусстве. *Science and Education* 4 (7), 260-268
27. КБ Холиков. Внимание и его действие обученному музыканту и оценка воспроизводимости тренировок. *Science and Education* 4 (7), 168-176
28. КБ Холиков. Рост аксонов в развивающийся музыкально психологического мозга в младшем школьном возрасте. *Science and Education* 4 (7), 223-231
29. КБ Холиков. Аксоны и дендриты в развивающийся музыкально психологического мозга. *Science and Education* 4 (7), 159-167
30. КБ Холиков. Фокус внимания и влияние коры височной доли в разучивании музыкального произведения. *Science and Education* 4 (7), 304-311